

Cselekedni ezért a mi kis magyar világunkért

- beszélgetőtárs Mihályi Katalin

Dr. Hegedűs Kovácsevics Katalin nyugalmazott egyetemi tanár a felelős, cselekvő délvidéki magyar értelmiségiek közé tartozik: 1990-ben az ő vezetésével alakult meg az Újvidéki Diáksegélyező Egyesület, amely célja a szegénysorsú, szorgalmas, tehetséges magyar fiatalok felkarolása volt. 1993 tavaszán őt választotta első elnökévé a keresztény értelmiségiek civil szervezete, a Vajdasági Pax Romana, és 2001-ig töltötte be ezt a tisztséget. 1995 nyarán dr. Uzon Miklóssal megszervezte az egyetemi hallgatók találkozóját, amely célja az volt, hogy összegyűljenek a Délvidéken és az anyaországban tanuló fiatalok, de ugyanilyen jelentős, hogy ez alkalommal az egyetemi tanárok is találkoztak egymással. Közben középkori német irodalmat tanított az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Német Tanszékén és a Szegedi Tudományegyetem Germanisztika Tanszékén. Eközben, ha úgy hozta a sors, az észak-bácskai cserkészekkel egyetemben ebédet osztott a rászorulóknak, és férjével, dr. Hegedűs Antal történésszel (aki 2010-ben hunyt el) valamint két lányával egyetemben mindig igyekezett segíteni elesett, nyomorban élő sokgyermekes családokon. Hogyan látja ma, 2012 őszén dr. Hegedűs Kovácsevics Katalin a délvidéki magyar értelmiség szerepét, feladatait?

Már 1990-ben nyilvánvalóvá vált, hogy elszegényedik a délvidéki magyarság. Akkor az Ön vezetésével megalakult az Újvidéki Diáksegélyező Egyesület. Mi volt az a mozgatóerő, hogyan élte meg akkor, a kilencvenes évek elején a magyar értelmiség szerepét?

Ez az első néhány év volt számunkra az az időszak, amikor végre mertünk megjelenni a nyilvánosság előtt és talán egy kicsit a közéletben is. Addig arra törekedtünk, hogy minél jobban visszahúzódjunk, mert semmiképp sem akartunk párttagok lenni, még akkor sem, ha évtizedekig az volt az egyetlen módja, hogy valaki valamit tehessen, bármit kezdeményezhessen. És aho-

gyan létrejött a korszakváltás, úgy éreztük, most eljött a mi időnk. Elkezdtünk nyilvánosan tempolomba járni, mert korábban ezt szigorúan tiltották, megtorolták, ezért vasárnaponként Újvidékről falvakba, más városokba jártunk misére. Volt egy értelmiségiekből álló nagyon szűk kör, amellyel barátkoztunk, vezető személyiségek is akadtak köztük, de igényelték, hogy velünk legyenek: a párommal, a kilépett pappal, akivel tudtak együtt dolgozni, lehetett reagálni magunk között egy bizonyos szinten az eseményekre. Ám jól tudták, amit nálunk elmondanak, az köztünk marad. Ez volt az a bizonyos „kriptaélet”. És a kilencvenes évek elején úgy éreztük, ennek vége, most eljött a mi időnk. Nem is kellett sokáig keresgélni, hogy mit kezdeményezzünk. A diáksegélyező egyesület úgy jött létre, hogy a gyerekeink barátai, iskolatársai jártak hozzánk, mert lányaink mindig komoly diáktársadalmi életet éltek, és akkor tapasztaltuk, hogy a délvidéki magyarság elszegényedésével a fiatalok továbbtanulása kerül veszélybe. Dr. Uzon Miklósnak, a szabadkai Kosztolányi Dezső Diáksegélyező Egyesület megalapítójának is nagy része volt ebben, mert amikor látta, hogy kezdünk mozgolódni, akkor eljött hozzánk Újvidékre, majd meghívott bennünket Szabadkára. Újvidéken egyáltalán nem volt nehéz összefogni, megtalálni a pedagógusokat és az egyszerű nagyszülőket és a szülőket. Inkább azokkal volt nehéz a diáksegélyező esetében együttműködni, akik valamilyen pozíciót töltek be. Például elmentünk a József Attila nyolcosztályos általános iskola magyar ajkú igazgatójához, majdhogynem kizavart bennünket, először szerbül kezdett el velünk beszélni, teljesen elhatárolódott tőlünk, és igyekezett az iskolában is annak a véleményének hangot adni, hogy a diáksegélyezővel nem kell együttműködni. Voltak olyanok azért a József Attila Általános Iskola pedagógusai közül, akik ennek ellenére jöttek segíteni. Fiatal tanítók, akik féltek, akik nem

tudták, hogy szabad-e így a nyilvánosság elé állni, vagy nem. Közülük ketten-hárman ma vezető pozícióban vannak, de akkor nagyon meggondolták, hogy kell-e ide jönni, jó lesz-e az nekik. A nevek nem fontosak, csak meg vagyok lepve, amikor azt tapasztalom, túl hangosan deklarálják magukat a mai törekvések nyomán.

Aztán, nagyon jelentős volt a VMDK az akkori életünkben. Azonnal párttagokká váltunk, végre életünkben először vallhattunk magunkénak egy magyar politikai törekvést. Papp Ferenc egy nagy kezdeményező volt. Felejthetetlen élmény, amikor az 1944-es magyar áldozatok emlékére vittük a Futaki úti temetőbe a Telepről a 100 fehér keresztet. Felmerült: ki áll az első sorba? Megyünk mi az első sorban! Halálos csendben mentünk, mert volt bennünk szorongás. Vele közös szervezésben vittük a Balatonra, a zánkai táborba az újvidéki Telep városrészéből a gyerekeket nyaralni. Arra az időre esik a cserkészlet megszervezése a Délvidéken, amit a párom, Hegedűs Antal szívvel-lélekkel a magáévá tett. Kislányunk, Katinka már az első generációval volt Muzslán a cserkészképzőben táborozáson.

Közben az egyetemen tanított. Párja a Vajdasági Múzeum tudományos munkatársa volt.

Az egyetemre a változásoknak nemigen érkezett el még a szele sem. Itt az ember azt tett, amit tenni lehetett. A germanisztikát annak idején Újvidéken leginkább azok a bácskai fiatalok választották, akik nem tudtak szerbül. Ám a germanisztika idegen nyelvi filológia, ami azt jelentette, hogy szerbül kellett előadni. Én minden további nélkül németül adtam elő egész idő alatt, mert azt tartottam, ha valamelyik nyelvet most ezeknek a magyar fiataloknak meg kell tanulniuk az én közreműködésemmel, akkor az legyen a német nyelv. Figyelmeztettek is, a katedra jellegrére utalva, hogy ne tegyem, de én mégis kitarítottam. Azt mondtam, ha ezeknek a fiataloknak a diplomavizsgán németül kell majd beszélniük, németül kell megírniuk a diplomamunkájukat, ám ha négy évig szerbül hallgattak mindent, akkor nem tudnak majd e követelménynek eleget tenni. Kulturáltan szóltak, kulturáltan figyelmeztettek, én kulturáltan hallgattam és tettem szó nélkül a magam dolgát. Volt még valami, amit hiányolok most, ezekben az években, pedig ugyanolyan

fontos lenne. Amikor 1993-ban eljöttünk Szabadkára, abban a lendületben éltem, hogy tenni, tenni valamit. Uzon Miklóssal együtt szerveztünk egy magyar egyetemista bált. S ugyanekkor a közeli baráti körömmel, ide tartozott például Mirnics Károly is, szerveztünk egy találkozót az egyetemi tanárok számára a szabadkai új városházán. Összeszedtük a magyar egyetemi tanárok névsorát, meghívtuk őket, el is jöttek, megtelt a tágas hall. Sajnos, ennek nem lett folytatása. Mind a mai napig nem tudjuk kezdeményezni, hogy Szabadkán a nyugdíjas egyetemi tanároknak legyen egy találkozóhelye. Egy bizonyos időpont, amikor ha odamegyek valamely vendéglőbe vagy kultúrotthonba, tudom, ott találkozhatunk. Pedig Szabadka is egyetemi város. Ha így össze tudnánk jönni, talán tudnánk egyet-mást mondani, amit meg is lehetne hallgatni, mert nem nosztalgizálni jönnénk össze. Ezt kellene megszívlelnünk, főleg nekünk, idősebbeknek, hogy ne csak emlékezzünk, hogy akkor milyen szép világ volt – hát igen, szép is volt, meg nem is. Össze kellene fognunk, nekünk kellene pozitív hangsúlyt adni annak, hogy vagyunk, részt tudnánk venni valamiben. De ehhez kell a szolidaritás egymással, az összefogás.

Nagyon hiányzik egy olyan karizmatikus vezéregyéniség, akit szeretnek az emberek meghallgatni. Minden kornak, minden századnak voltak nehézségei, a reneszánsz egy nagyon sötét korszak után jött létre. Ám annak a kornak volt egy *Erasmusa*, aki bölcsen, szellemesen, végtelesen nagy tudással megírta *A balgaság dicséretét*. *Sebastian Brantot* is említhetném, aki a *Bo-londok hajójára* szedte össze a negatívumokat, emberi gyengeségeket, megszemélyesítve, s elküldte a tengerre, hogy majd valahogy elvesznek. Azután jött *Luther*. És Luthernak a formátuma tette lehetővé azt a reformációt, amely jaj de nagyon kellett. Még akkor is, ha én katolikus vagyok, de tény, a reformáció máig hat. Nem azt mondom, hogy nekünk itt Szabadkán kellene egy Luther. Ám biztos adódna egy karizmatikus személyiség – mint amilyen például *Szenteleky Kornél* volt –, ha össze tudnánk jönni, ha erősítenénk egymást abban, hogy tudunk mi még ezért a kis magyar világunkért tenni.

1993-ban megalakult a Pax Romana. Célkitűzései között szerepelt a modern világkép

és a keresztény hit összhangjának a kialakítása, a keresztény értelmiség hitének az elmélyítése.

– A Vajdasági Pax Romana egy olyan lehetőség volt, amiről beszéltem, hogy a nyitott szellemű magyar értelmiséget tudtuk megszólítani. Természetesen ezért tettünk is valamit: beutaztuk a nagyobb központokat, elmentünk a plébániákra, ahova előzetes kérésünkre meghívták az értelmiségieket, és jó visszhangra találtunk. Az évi összejöveteleink jelentős események voltak, ahova szívesen jöttek el mind a civil szférából, a világi életből vendégek, meghívott előadók, mind az egyházból. Néhány név: Tőkés László, Gyulay Endre, Huzsvár László, Csete-Szemesi István, Deák Ferenc, Mirnics Károly, Gábrityné Molnár Irén, dr. Gubás Jenő, Aszalós János, Galambos Gyula, Máté-Tóth András. Ez volt az a fórum, ahol közölhettük, amit nem lehetett máshol megbeszélni, és talán ma sem lehet. Ez volt a vallásos, katolikus értelmiségnek a találkozóhelye és ideje, amit dr. Hegedűs nélkül nem tudott volna megcsinálni az elnökasszony. Dr. Hegedűs szellemi nagysága, munkaereje, -bírása, akaratja, precizitása tette lehetővé, hogy ezek az ösz-

szejövedetek gördülékenyen, a fogadás pillanatától az elbúcsúzásig rendben lezajlottak. A Pax Romana nemcsak egy kis helyi találkozó volt, hanem egész Bácskában, a Bánság egy részén is volt visszhangja, ereje, vonzotta az értelmiségieket az előadók okán is: nemcsak Tőkés László jelent itt meg, hanem Budapestről, Bécsből, Münchenből is jöttek előadók. Voltak támogatók is, a németországi székhelyű Renovabis Alapítvány fedezte a költségeket. Mindig igyekeztünk olyan témákat feldolgozni, amelyek a keresztény ember lelkületét erősítették, de tükrözniük kellett, reflektálni arra, amit a világban, a gyakorlati életben az ember naponta megélt: a keresztény értelmiség szemével tekinteni a gyermekvállalás, a család, az oktatásügy, a pedagógus vallásossága, a szegények és a társadalmi rétegek ütközése, a vállalkozói etika stb. kérdéskörökre.

Most a Caritasnak segít.

– A Caritasban kevesebbet tevékenykedtem. Volt idő, amikor a családuk minden tagja ott volt a civil szervezetben: Anikó ott dolgozott, Katinika részt vett a drogprevencióban, a párom baráti alapon kapcsolódott Dobai István plébánoshoz, a Caritas vezetőjéhez, mert a szervezet a

A Hegedűs házaspár az Aracs díjkiosztó ünnepségén

nehéz kilencvenes években segítette a cserkészetet. Fordítok a Caritasnak, mert az osztrák és a német Caritas az, amely a mi szabadkai szervezetünk mögött áll és sokat segít neki, tehát a korrespondenciát én szoktam ápolgatni. Tanítottam őket németül is.

Hogyan definiálja a cselekvő, kritikus, jó szándékú értelmiség szerepét ma itt, a Délvidéken.

– Azzal, hogy én nem vagyok aktív, cselekvő faktor többé, önként megfosztom magam attól a jogtól, hogy kritizáljak. Az kritizáljon, aki tesz is valamit. Ám úgy érzem, ma mindenki önmagával foglalkozik, önmaga körül forog. Germanistaként elég hosszú időt töltöttem Németországban és Ausztriában is, s azt láttam, hogy a szolidaritás ott sokkal inkább természetes magatartás, magától értetődőbb, mint ahogyan mi csak sejtjük is. Amikor a Magyar Pax Romana kongresszusaira jártunk évekig, és oda sok országból jöttek

magyarok, csúcsértelmiségiek, tőlük is azt tanultam, láttam, hogy minden kis emberi gyengeségre fel kell figyelni, minden kis nyomorúság, elhagyatottság mellett, bármilyen szinten történik is az, nem szabad közönyösen elmenni. Akárhányszor mentünk Ausztriába, Németországba, Pestre, mindig gyűjtöttek a vajdaságiaknak – nem kellett kérni, természetes volt nekik, hogy adják – mindig hoztunk a diákoknak pénzt, ruhát, könyveket. Magánbeszélgetésekből tudtam, hogy a német, osztrák vagy a pax romanás hölgyek általában komoly szervezeteknek voltak a tagjai, akik szisztematikusan és programszerűen felkerestek egy-egy miliót, a szegényebb sorsban élő embereket, és kötelességszerűen segítették, támogatták őket. Én most ezt nem látom nálunk, pedig nagy szükség lenne rá – szögezte le dr. Hegedűs Kovácsevics Katalin, akit férjével, dr. Hegedűs Antallal együtt 2008-ban Aracs-éremmel tüntettek ki.

– A Vajdasági Pax Romana nem hitbuzgalmi gyülekezet – nyilatkozta többször is Hegedűs Kovácsevics Katalin a VPR elnökeként. Néhány téma azok közül, amelyeket megvitattak a VPR összejövetelein 1993 és 2000 között: Papok és értelmiségiek dialógusa, Keresztény nők az egyházban, Tolerancia és intolerancia az egyházakban, Hogyan engedheti meg az Isten? Értelmiségi kereslet – egyházi kínálat, A keresztény magyar államiság fény- és árnyoldalai, Családtervezés, katolikus szemmel, A gyermek - ajándék és feladat, Értelmiségi vallásosság, Hit az irodalomban, a vajdasági keresztény értelmiség helye és szerepe a közéletben, Észrevételek, javaslatok a szabadkai egyházmegyei zsinat Ifjúság című témájához.

